

A 4 az 1-ben antológia harmadik része olyan alkotókat mutat be, akikre érdemes lesz figyelniük a jövőben. **BOLDOGH DEZSŐ** értékelt a válogatást.

Széll Zsófia tereitől Theiresziász udvaráig

Számos olyan antológia jelenik meg Magyarországon, amely a terjesztés hiánya és a kevés példányszám miatt szinte el sem jut az olvasókhoz. A 4 az 1-ben sorozatról is elmondható mindez, pedig a *Napsziget A Művészetekért Alapítvány* már a harmadik kötetével jelentkezik, és a könyvek színvonalát, szerzőgárdáit tekintve sokkal több figyelmet érdemelnének.

A sorozat 2012 óta évente jelenik meg, első darabjában Bánosi György, Merényi Krisztián, Paládi Zsolt és Rimóczi László prózai alkotásai szerepeltek. A második kötet főként a költészetről szólt, Horváth Orsolya, Kiss Judit Ágnes és Simon Adri mellett Debreczeni György műveiből készült egy nivós válogatás.

Az idei antológiában a nemek és az irodalmi stílusok aránya megoszlik: Széll Zsófia és Tóth Irén versekkel szerepelnek, Szappanos Gábor és Batári Gábor pedig prózákkal. A négy szerző között semmiféle hasonlóság, rokoníthatóság nincs. Az eddigi publikációs lista szerint akad köztük több kötetes, viszonylag elismert regény- és novellaíró (Szappanos), számos verseskönyvvel és egy sajátos műfajú regénnyel rendelkező alkotó (Batári), illetve két, eddig nyomtatott felületeken még soha vagy csak elvéve megjelenő költő (Széll Zsófia és Tóth Irén).

Kezdjük a sort Széll Zsófiával, akinek önálló kötete még nincs, csak fordításokat tartalmazó könyve (*Turczi István – Nagyon (Sehr) Hochroth Kiadó, Bp. 2013*). Tóth Irénhez hasonlóan leginkább a világhálóról ismerhetik a versek kedvelői.

A költészeti blokk alkotóira méretezett, egyenként kb. 20-25 oldalnyi terjedelem alapján pontos keresztmetszetet kaphatunk Széll Zsófiáról, a költőről, az anyáról, a szerelmesről, a pszichés gubancaival küzdő és azokat elemző, felettük győzedelmeskedő, izgalma-

san változékonnyal egyéniségről, és valahogy mindezekről egyszerre – finoman és ömlesztve, egy olyan kortárs lírai nyelvezet ismerős álöltözetében, amelyet a költő sajátos formai-tartalmi kifejezőmódok segítségével képes átigazítani a maga képére és hasonlatosságára. Bizonyos értelemben megdöbbentőnek tűnik, hogy Széll Zsófia szinte teljesen ismeretlen a mai magyar irodalomban, hiszen ott volna a helye a beérkezett alkotók között. Kimunkáltság érződik minden szakaszában, és a rá jellemző, időnként lecsippenett, az értelmezés logikai játékait is felvállaló sorvég-elválasztásaiban. A szövegfolyam kezelése szuggesztív, de sejtető elhallgatások lírai hatáskeltéseit is bátran alkalmazza. Az Ariadné-szerű nőies labirintus-költészetben könnyen elveszhet az ember, a logika és a képzeletvilág annyira üdítően és természetétől fogva egyéni utakon jár, hogy szoknia, ismerkednie kell vele az olvasónak.

Széll Zsófia tereiből rengeteg elágazás nyílik, köztük olyan szereplőkkel, mint a költő magánmitológiáihoz tartozó „félhosszú hajú jégkék” lények. Az idők és az elképzelt terek azonban az esetek többségében mégis összeérnek egymással, és a befogadás intellektuális kalandjai egy különlegesen vibráló, eklektikus, mégis finoman letisztult költészetet eredményeznek: *„Állomásonként megtorpanó / huzat. Most itt vagy, most / negyed órával arébb. Időben / mérem a megtett utat. // Most nincs az, hogy mégse. / Hogy nyújtom, de el nem / érem. Most vonalak vannak, / csak párhuzamok, és a / kilométerekkel távolabbi évek”* (Égszj).

Tóth Irén egészen másféle ösvények felől közelít, hagyományosabb, szókimondóbb, az elmúlt évtizedek hangfekvéseire inkább rezonáló verstermést kapunk tőle. Első ciklusának hősnője egy Lili nevű alakmász, akiről kiderül: próbababú. Ebben a ciklusban formai szempontból a szabadversek tűnnek őszintébbnek, talán a keresetlenségük miatt, mégis érdemes idézni egy kötött, rimes Lili-változatot, mert az nagyon a helyén van a sikerültebb alkotások közül: *„Lili játssza jól kimódolt szerepem / repül a színen szoknyafodra / hónapok óta csak szerelem / rakosgatom balra meg jobbra / pár szó nem illik sehova sem // több mint egy éve nincs kilincs rajta / jaj csak a kulcsa el ne vesszen”*.

A Lili-darabokon kívül is találhatunk kidolgozott, illetve improvizatív szövszeneteknek tűnő alkotásokat, nem mindig azonos színvonalon. A nőiség feladatait, a hétköznapokat, az idő múlását megidéző verseket bizonyos fokú, szimpatikus önirónia is átszövi. Néhány költeményből

húzni is lehetett volna (pl. *A varónő dala, Game over, Ima...*), viszont több más darabban nagyon jók az átvezetések: a könnyed hangvétel és a súlyos tartalom nem okoz disszonanciát. Például a Holnap majd kék lesz című versben: „*Tegnap piros volt minden, / mosatlan mögül kelt fel a nap, / és lángba borult a konyharuha. / Tegnap tilos volt minden, / tíz miatyánkra ítelt a pap, / és szemfedél borult apura. / Húsvétkor volt a temetés, / és nem jött feltámadás.*”

Szappanos Gábor a tőle megszokott, magas színvonalú prózával jelentkezik, amelyik szorosan illeszkedik az életmű egészébe. A *Szindbád a léghajós* egyszerre modern kori Krúdy-nosztalgia és a nagy előd, Szindbád történeteit alaposan áthangszerelő, lassan mennyiségében is közelében járó, esztétikai értelemben pedig a mester emlékéhez méltóan elmélyült, sok szálon futó, mégis olvasmányos novellafüzérek egyik új darabja.

Batári Gábor feltételezhetően a *Theiresziász király udvarában* című könyvéből származó részletekkel szerepel az enciklopédiában. Érdekes gondolatmenetet olvashatunk a különféle aiónok, fejbörtönlakók, asztrálestek természetéről. Batári írásai emberfeletti és előtti terekben játszódnak, ahol egy közönséges logikát messze meghaladó gondolkodás- és beszédmód dívik: eposzi durvaságok és kalandos feltámadások, csavaros pohárköszöntők és pletykásan elmesélt idő- és térbeli kiruccanások. Talán Joyce, Szentkuthy vagy Hamvas regényeinek néhány „örültebb” lapja is beszüremlik Batári prózáiba, egy felturbózott Ragnarökből és óind időszámításokból, görögöktől, sci-fi, fantasy és lányregényekből átvett, összegyúrt, zseniális és sületlen történetfolyamokká kerekedő életműbe. Batári könyveinek örök hőse, Von Vogüssen, az 1666-os esztendőben a Jóreménység foka környékén ingó szélhajó utasa és egyben világrója, aki most különös kíséretével épp Theiresziász király udvarába látogat.

A *4 az 1-ben* antológia-sorozat legújabb darabja tehát nívós és sokszínű kiadvány. Talán még a digitális irodalom végső győzelme után sem hiányozhat majd a jó könyveket, helyesebben könyvritkaságokat gyűjtők polcairól.